

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Mgr. Jany Brothánkové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobkyně: **S. A.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra - Odbor azylové a migrační politiky,** se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 18. 9. 2015, č. j. OAM-1525/DS-PR-ZA15-2015, o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. 10. 2015, č. j. 75 Az 7/2015 - 14,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobkyně **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobkyně podala dne 22. 7. 2015 žádost o udělení mezinárodní ochrany v České republice s tím, že zde žila několik let a má zde byt, přičemž ve své vlasti nic nemá a v případě návratu nebude mít z čeho platit daně. Snažila se bezúspěšně vyřídit dokumenty v České republice, proto si vyřídila schengenské vízum vydané Lotyšskou republikou, kde žije její teta. Žádost žalobkyně byla shledána jako nepřípustná a řízení o ní zastaveno v záhlaví označeným rozhodnutím, neboť příslušný k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu je členský stát, který žadateli vydal povolení k pobytu, zde Lotyšská republika, která zároveň uznala svou příslušnost k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu žalobkyně.

[2] Proti uvedenému rozhodnutí podala žalobkyně správní žalobu, v níž požádala o ustanovení advokáta soudem. Usnesením ze dne 23. 10. 2015, č. j. 75 Az 7/2015 - 14, Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“) zamítnul návrh žalobkyně na ustanovení zástupce. Krajský soud vycházel z údajů uvedených žalobkyní ve formuláři „*Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech*“, který žalobkyni zaslal. V něm uvedla pouze skutečnost, že má syna, je nezaměstnaná, vlastní byt v J. a za služby spojené s užíváním bytu platí měsíčně 3.000 Kč. Krajský soud své závěry opřel o judikaturu Nejvyššího správního soudu, ze které vyplývá, že žádá-li účastník řízení o osvobození od soudních poplatků, resp. o ustanovení advokáta, je povinen doložit nedostatek majetkových a finančních prostředků, a pokud tuto povinnost nesplní, soud jeho poměry sám z úřední povinnosti nezjišťuje. Soud žádost zamítne, jestliže z obsahu spisu či z uvedených údajů vyplyne, že jsou nevěrohodné, popř. neúplné. Krajský soud v daném případě konstatoval, že žalobkyně uvedla pouze výdaje na služby spojené s užíváním bytu ve výši 3.000 Kč, avšak vůbec žádné příjmy, což lze považovat za nevěrohodné. Není možné, aby žalobkyně měla pouze výdaje a žádné příjmy, když k předmětné částce je nutné ještě připočíst alespoň náklady spojené s běžným chodem domácnosti, tedy zejména náklady na stravu. Žalobkyně tedy v rozporu s poučením, kterého se jí prostřednictvím krajského soudu dostalo, musela zamlčet podstatné okolnosti ohledně její finanční situace. Soud proto uzavřel, že z důvodu nedoložení nedostatku prostředků nejsou splněny podmínky dle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), což je však podmínkou pro ustanovení zástupce z řad advokátů ve smyslu § 35 odst. 8 téhož zákona.

II. Kasační stížnost a řízení o ní

[3] Nejvyššímu správnímu soudu byla dne 9. 11. 2015 doručena kasační stížnost žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“), kterou se domáhá zrušení posledně označeného usnesení krajského soudu. Uvádí, že argumentace soudu je naprosto nepřiléhavá a porušuje právo stěžovatelky na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod. V rámci tohoto práva j stěžovatelce zaručeno rovněž právo na obhajobu a tlumočníka. V žalobě požádala o ustanovení zástupce, aby ji mohla doplnit o důvody, pro které rozhodnutí žalovaného napadá. Krajský soud zamítnutím její žádosti pochybil, neboť stěžovatelka je cizinka, špatně mluví česky a nezná české zákony, nemá proto možnost žalobu bez pomoci advokáta doplnit.

[4] Současně s podáním kasační stížnosti požádala stěžovatelka o ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o kasační stížnosti.

[5] Přípisem ze dne 7. 12. 2015, č. j. 6 As 250/2015 – 9, vyzval Nejvyšší správní soud stěžovatelku k doložení majetkových poměrů vyplněním formuláře „*Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech*“.

[6] Vyplněný formulář zaslala stěžovatelka soudu dne 15. 12. 2015. Uvedla v něm, že je nezaměstnaná „*ze zdravotních důvodů a pobytu*“. Manžel je na útěku pro spáchaný trestný čin a stěžovatelka jej od roku 2012 neviděla. Má syna, který studuje gymnázium

v Rakousku. Vlastní dva byty, v Ch. v hodnotě 149.000 Kč a v J. v hodnotě 180.000 Kč. Byt v J. užívá k bydlení. Druhý byt pronajímá, ale nájemce jí neplatí a dluží na nájmu 56.000 Kč, což stěžovatelka dokládá dohodou o uznání dluhu a o splátkách (výše dluhu 56.000 Kč a splátky 3.000 Kč měsíčně). Dále tvrdila, že dluží částky 6.427 Kč a 37.298 Kč. K prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech byl (mimo jiné) přiložen výpočtový list na úhrady za užívání bytu v J. platný od 1. 6. 2015, dle něhož činí úhrady za užívání předmětného bytu 3 664 Kč měsíčně.

[7] Usnesením ze dne 13. 1. 2016, č. j. 6 As 250/2015 – 18, Nejvyšší správní soud zamítl návrh stěžovatelky na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o kasační stížnosti a vyzval stěžovatelku, aby ve lhůtě jednoho měsíce od doručení tohoto usnesení odstranila vady kasační stížnosti tak, že doplní a konkretizuje důvody, pro které napadá usnesení krajského soudu. V tomto usnesení byla stěžovatelka zároveň upozorněna, že pokud není schopna sama doplnit důvody kasační stížnosti, může se nechat zastoupit advokátem, avšak na vlastní náklady, neboť nesplnila podmínky pro ustanovení zástupce soudem.

[8] Stěžovatelka reagovala ve stanovené lhůtě přípisem ze dne 16. 2. 2016, v němž namítala, že rozhodnutí žalovaného je nezákonné. Kasační stížnost doplnila tvrzením, že její syn studuje v Rakousku bezplatně a živobytí mu zajišťuje rodinný přítel (což rovněž dokládala). Dva byty, které stěžovatelka vlastní, si pořídila z peněz za prodej bytu v Bělorusku, kde již nemá žádný majetek a nemá se kam vrátit. Stěžovatelka je manželkou občana České republiky a její život je zde soustředěn. Stěžovatelka zároveň žádá o nařízení ústního jednání ve věci a požaduje, aby bylo žalovanému nařízeno udělit jí oprávnění k pobytu jako rodinnému příslušníku občana České republiky.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[9] Nejvyšší správní soud přezkoumal na základě kasační stížnosti napadené usnesení v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnila stěžovatelka v podané kasační stížnosti, přitom sám neshledal vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[10] Kasační stížnost žalobkyně **není** důvodná.

[11] Nejvyšší správní soud předně podotýká, že v řízení o kasační stížnosti netrval na povinném zastoupení advokátem, jelikož tuto povinnost má dle § 105 odst. 2 s. ř. s. stěžovatel jen tehdy, směřuje-li kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu podaném ve věci samé či o jiném návrhu, jenž je spojen s poplatkovou povinností (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j 1 As 196/2014 - 19). Je tedy možné kasační stížnost věcně projednat.

[12] K námitkám stěžovatelky Nejvyšší správní soud uvádí, že předmětem přezkumu v této věci je usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce z řad advokátů stěžovatelce. Nejvyšší správní soud proto zkoumá pouze skutečnost, zda důvody, pro které soud neustanovil stěžovatelce zástupce, z hlediska zákonnosti obstojí, či nikoliv. Není však oprávněn posuzovat tvrzené nároky na povolení k pobytu. K tomu lze pouze upozornit stěžovatelku na skutečnost, že žalobou napadla rozhodnutí ve věci žádosti o

udělení mezinárodní ochrany (vydané v řízení podle zákona č. 325/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů), nikoliv rozhodnutí o povolení k pobytu na území České republiky (podmínky povolení pobytu upravuje zákon č.326/1999 Sb., o pobytu cizinců, ve znění pozdějších předpisů). Oprávnění k pobytu nelze řešit cestou žádosti o mezinárodní ochranu.

[13] Dále Nejvyšší správní soud podotýká, že dle § 109 odst. 2 s. ř. s. rozhoduje kasační soud zásadně bez jednání. Pouze považuje-li to za vhodné, či provádí-li dokazování, nařídí k projednání kasační stížnosti jednání. Jak již bylo uvedeno, předmětem přezkumu v nyní posuzované věci je usnesení krajského soudu o neustanovení zástupce, o němž bylo rozhodnuto na základě podkladů založených v soudním spise. Nařízení ústního jednání u Nejvyššího správního soudu je tak v daném případě zcela bezpředmětné. Žádá-li stěžovatelka o nařízení ústního jednání ve věci žaloby proti rozhodnutí o zastavení řízení o její žádosti o udělení mezinárodní ochrany, učinila tak již v žalobě podané krajskému soudu, jak ze spisu krajského soudu vyplývá.

[14] Nejvyšší správní soud se nyní bude zabývat podstatou předmětného sporu.

[15] Podle ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s., *navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát. Požádá-li navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo o ustanovení zástupce, po dobu od podání takové žádosti do právní moci rozhodnutí o ní neběží lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení.*

[16] Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.* Jednou z podmínek pro ustanovení zástupce ve smyslu ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. je tedy to, že účastník řízení splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. To platí i v případě, že je účastník od soudních poplatků osvobozen ze zákona (§ 11 odst. 2 písm. i) zákona č. 549/1991 sb. o soudních poplatcích).

[17] Smyslem institutu osvobození od soudních poplatků je zabezpečení přístupu k soudní ochraně i u těch účastníků, kteří se vzhledem ke své majetkové a finanční situaci nachází v tíživých sociálních poměrech. Současně však věta druhá § 36 odst. 3 s. ř. s. stanoví, že přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Je proto na účastníku samém, aby soudu dostatečně konkrétně popsal své osobní a majetkové poměry a současně aby projevil zákonem požadovanou aktivitu a předložil (pokud možno současně se žádostí o osvobození) doklady prokazující jeho nemajetnost. Nesplní-li účastník tuto svou povinnost, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje (srov. rozsudek NSS ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS). Důkazní břemeno k prokázání, že nemá dostatek prostředků, nese účastník řízení.

[18] Soudy tedy zkoumají, zda účastník řízení v žádosti o osvobození od soudních poplatků nebo v žádosti o ustanovení zástupce soudem dostatečně konkrétně popsal, v čem spatřuje nedostatek prostředků a zda takové tvrzení rovněž řádně doložil. Přiznat osvobození od soudních poplatků je totiž možné jen při kumulativním splnění obou podmínek, tj. při dostatečně určitém tvrzení o nedostatečnosti prostředků k úhradě soudního poplatku a při doložení takového tvrzení. Vyplyne-li z uvedených údajů či obsahu spisu, že jsou nevěrohodné, popř. neúplné, soud žádost zamítne (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88).

[19] Právě o posledně uvedený závěr krajský soud opřel své rozhodnutí. Jelikož stěžovatelka uvedla, že má pouze výdaje, avšak vůbec žádné příjmy, je nutno souhlasit se závěrem, že její tvrzení byla nevěrohodná a stěžovatelka zjevně nedostála povinnosti uvést o svých majetkových poměrech všechny podstatné skutečnosti. Že její tvrzení byla opravdu neúplná, vyšlo ostatně najevo i v řízení o kasační stížnosti. Stěžovatelka před krajským soudem uváděla, že vlastní pouze jeden byt, ve kterém bydlí, Nejvyššímu správnímu soudu však sdělila, že má ještě jeden byt, který pronajímá. Opět však namítala, že v souvislosti s tímto vlastnictvím má pouze výdaje a žádné příjmy, protože jí nájemkyně dluží a nájem neplatí. I Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že není možné, aby měla stěžovatelka pouze výdaje, avšak žádné příjmy, neboť hradí náklady spojené s vlastnictvím dvou bytů, má dluhy (které podle všech doložených okolností splácí), přičemž musí vynakládat prostředky i na běžný chod domácnosti, tedy minimálně na stravu. Není proto možné, aby neměla vůbec žádné příjmy, jak setrvale uvádí.

[20] V projednávané věci krajský soud popsal, z čeho vycházel při hodnocení majetkových poměrů stěžovatelky. Své závěry o nevěrohodnosti tvrzených skutečností dostatečně a srozumitelně odůvodnil. Vzhledem ke shora uvedenému proto Nejvyšší správní soud souhlasí s krajským soudem, že stěžovatelka věrohodně a především úplně nesdělila své majetkové a výdělkové poměry, a krajský soud se tudíž nedopustil nezákonnosti, pokud žádost stěžovatelky o ustanovení zástupce z těchto důvodů napadeným usnesením zamítl.

[21] Namítá-li stěžovatelka, že bez pomoci advokáta není schopna doplnit důvody žaloby a domnívá-li se zároveň, že má právo na právní pomoc, pak Nejvyšší správní soud uvádí následující. Dle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má *každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení*. Právní pomocí v řízení je nutné rozumět možnost angažování právního profesionála či osoby znalé práva, na niž nemůže orgán veřejné moci působit tak, aby jednala proti zájmu toho, komu pomáhá. Uvedené právo však nelze chápat tak, že by měl v soudním řízení každý právo na bezplatnou právní pomoc prostřednictvím právního zástupce ustanoveného soudem. Účelem institutu ustanovení zástupce je zajistit právní pomoc hospodářsky slabým osobám, dle § 35 odst. 8 s. ř. s. je tedy možné ustanovit zástupce pouze tomu, kdo splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků z důvodu nedostatku vlastních prostředků. Tyto podmínky však stěžovatelka nesplnila, jak bylo uvedeno výše.

[22] Nejvyšší správní soud dodává, že nikterak nezpochybňuje potřebu stěžovatelky, aby jí s uplatňováním jejích práv v řízení před soudem pomohl advokát. Tento předpoklad je ale jen jednou z podmínek, které zákon vyžaduje pro ustanovení zástupce z řad advokátů soudem. Jelikož stěžovatelka nesplnila další zákonné podmínky (jak je uvedeno výše), je na ní samotné, aby vyhledala právní pomoc a zvolila si advokáta, který jí bude zastupovat.

[23] Stěžovatelka požadovala ustanovení tlumočníka i pro řízení o kasační stížnosti, k čemuž Nejvyšší správní soud uvádí, že Ústavní soud ve svém plenárním stanovisku ze dne 25. 10. 2005, st. 20/05, publ.: Sb. n. u. ÚS - ročník 2005, svazek 39, s. 487, uvedl, že *„[z]ákladní právo účastníka řízení na pomoc tlumočníka ve smyslu čl. 37 odst. 4 Listiny nelze rozšiřovat pomocí interpretace, resp. konkretizace čl. 36 odst. 1 Listiny jako obecného ustanovení o spravedlivém řízení. Základní právo garantované čl. 37 odst. 4 Listiny nedopadá na písemný styk soudu s účastníky řízení a naopak*. Z citovaného článku Listiny tedy zásadně plyne pouze nutnost tlumočení při ústní komunikaci účastníka řízení neovládajícího český jazyk se soudem (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2006, č. j. 8 Azs 85/2005 - 101). Nejvyšší správní soud komunikoval se stěžovatelkou výhradně písemně a neshledal ani jiné zvláštní důvody pro ustanovení tlumočníka v řízení o kasační stížnosti. Stěžovatelka sice namítá, že je cizinka a česky mluví špatně, přičemž nezná české zákony. Jak je však zřejmé z podání, která soudu dosud zaslala, stěžovatelka nemá problém porozumět českému jazyku. Pochopila, že má vyplnit formulář o svých majetkových poměrech, jeho obsahu (dle jeho vyplnění) rovněž rozuměla, na výzvu soudu reagovala ve stanovené lhůtě. Se soudy komunikuje v českém jazyce. Stěžovatelka tedy nepotřebuje tlumočníka, aby rozuměla, co jí soud sděluje. Problém má pouze s orientací v právních otázkách. Jak bylo již uvedeno, je v tomto rozsahu na ní samotné, aby si opatřila odpovídající právní pomoc.

IV. Závěr a náklady řízení

[24] S ohledem na vše výše uvedené dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[25] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému pak v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 2. března 2016

Mgr. Jana Brothánková
předsedkyně senátu